

**PRIVREMENA PRAVILA ZA DODJELU RASPOLOŽIVIH
PRENOSNIH KAPACITETA
NA INTERKONEKTIVNIM VEZAMA KONTROLNE OBLASTI
CRNA GORA SA SUSJEDNIM KONTROLNIM OBLASTIMA
ZA 2008. GODINU**

U skladu sa uslovima propisanim Licencom za operatora prenosne mreže, dužnostima definisanim Operativnim kodeksom «Pristup prenosnoj mreži», u cilju što kvalitetnijeg obavljanja procesa operativnog planiranja i izrade programa rada Kontrolne oblasti Crna Gora, donosim

Privremena pravila za dodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonektivnim vezama Kontrolne oblasti Crna Gora sa susjednim kontrolnim oblastima za 2008. godinu

1. UVOD

Član 1

Privremenim pravilima za dodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonektivnim vezama Kontrolne oblasti Crna Gora sa susjednim kontrolnim oblastima za 2008. godinu (u daljem tekstu Pravila) Elektroprivreda Crne Gore – Funkcionalna cjelina Prenos (u daljem tekstu FC Prenos), kao nosilac licence za operatora prenosne mreže u Crnoj Gori, definiše način pružanja usluge prekograničnog prenosa električne energije (Operativni kodeks: Pristup prenosnoj mreži). Dodjela prenosnih kapaciteta na svim interkonektivnim vezama između elektroenergetskog sistema Crne Gore i susjednih elektroenergetskih sistema obavljace se na način koji treba da omogućiti:

- održanje sigurnog i stabilnog rada EES-a, odnosno pouzdano i kvalitetno snabdijevanje potrošača u Crnoj Gori;
- javnu i nediskriminatornu dodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta;
- optimizaciju iskorištenosti raspoloživih prenosnih kapaciteta;
- tranzit električne energije za podmirenje potrošnje izvan Crne Gore, u okviru raspoloživih prenosnih kapaciteta, a u skladu sa važećim propisima u interkonekciji.

(Operativni kodeks: Pristup prenosnoj mreži - član 2)

Član 2

Ova pravila sadrže pojmove i uslove, kao i metod za dodjelu raspoloživih prenosnih kapaciteta (ATC) na interkonektivnim vezama koje povezuju crnogorski i bilo koji od susjednih elektroenergetskih sistema.

Član 3

Ključne riječi i izrazi:

ATC - Raspoloživi prenosni kapacitet (available transmission capacity)

EksPLICITNA aukcija - u ovim pravilima, metod dodjele prekograničnog prenosnog kapaciteta učesniku koji ponudi najvišu cijenu u podnesenoj ponudi

Interkonektivna veza - dalekovod koji povezuje dva susjedna elektroenergetska sistema

NTC - Neto prenosni kapacitet (net transfer capacity)

Prenosni kapacitet - snaga programa razmjene na granici između dva susjedna elektroenergetska sistema.

TRM - Sigurnosna margina (Transfer reliability margin) je dio ukupnog prenosnog kapaciteta kojim se uzimaju u obzir teško predvidive reakcije interkonekcije na poremećaje u sistemu.

TTC - Ukupni prenosni kapacitet (Total transfer capacity) najveća dozvoljena snaga razmjene između dva elektroenergetska sistema, koja podliježe "n-1" kriterijumu stabilnosti rada elektroenergetskog sistema.

Zagušenje - u ovim pravilima pod zagušenjem u prenosnoj mreži podrazumijeva se pojava kada interesovanje za dodjelu prenosnog kapaciteta na interkonektivnoj vezi u određenom smjeru pređe vrijednost ATC-a na istoj vezi u istom smjeru.

2. ODREĐIVANJE PRENOSNOG KAPACITETA INTERKONEKTIVNE VEZE

Član 4

Utvrđivanje neto prenosnog kapaciteta (NTC) na interkonektivnim vezama vrši se u saradnji sa susjednim operatorima prenosnih sistema, a u skladu sa preporukama i pravilima međunarodnih organizacija (UCTE, ETSO).

Procedura za utvrđivanje NTC-a uvažava:

- termička, naponska i ograničenja uslovljena stabilnošću sistema;
- ukupni prenosni kapacitet koji zadovoljava kriterijum pouzdanosti „n-1“ (TTC);
- neodređenosti koje se odnose na rad EES-a (TRM);

Raspoloživi kapacitet prenosne mreže podliježe i ograničenjima u prenosu koja ne mogu biti planirana unaprijed, a proizilaze iz neplanirane neraspoloživosti elemenata.

Raspoloživi prenosni kapacitet (ATC) predstavlja razliku NTC-a i već preuzetih obaveza prenosa (AAC).

3. ZAGUŠENJA U PRENOSNOJ MREŽI

Član 5

Zagušenje u prenosnoj mreži nastaje kada prijavljena vrijednost pograma razmjene na interkonektivnoj vezi u određenom smjeru, pređe vrijednost ATC-a na istoj vezi u istom smjeru.

Zagušenje može nastati usled postojanja interesovanja za prekogranični prenos električne energije u većoj količini nego što to omogućavaju prenosni kapaciteti ili usled smanjenja prenosnih kapaciteta zbog nepredviđenih događaja u elektroenergetskom sistemu.

4. OBJAVLJIVANJE RASPOLOŽIVIH PRENOSNIH KAPACITETA

Član 6

FC Prenos će objavljivati usaglašenu vrijednost neto prenosnog kapaciteta (NTC) i raspoloživog prenosnog kapaciteta (ATC) na interkonektivnim vezama, kao i sve ostale informacije vezane za alokacionu proceduru, na internet stranici http://www.tso-epcg.com/prenosni_kapaciteti.php.

5. METOD ALOKACIJE RASPOLOŽIVIH PRENOSNIH KAPACITETA

Član 7

Utvrđivanje vrijednosti raspoloživih prekograničnih prenosnih kapaciteta FC Prenos će obavljati u skladu sa metodologijom definisanom bilateralnim

ugovorima ili na drugi način postignutim dogovorima sa operatorima prenosnih sistema susjednih kontrolnih oblasti. FC Prenos će vršiti alokaciju dijela raspoloživog prenosnog kapaciteta (ATC) na interkonektivnim vezama Kontrolne oblasti Crna Gora. FC Prenos je odgovorna za polovinu ukupno raspoloživog prenosnog kapaciteta osim ako se sa operatorima prenosnih sistema u interkonekciji ne postigne drugačiji dogovor.

Član 8

FC Prenos vrši procjenu vrijednosti NTC-ova za narednu godinu, na osnovu koje može na godišnjoj aukciji ponuditi dio prekograničnih prenosnih kapaciteta.

Dio godišnje procijenjenog ATC-a za koji je odgovorna, FC Prenos će dodjeljivati primjenom metode eksplicitne aukcije.

U slučaju da redovni mjesečni proračuni ne potvrde predviđene godišnje vrijednosti, FC Prenos zadržava pravo da smanji ili ukine prenosne kapacitete dodijeljene na godišnjoj aukciji po principu iz Člana 40.

Član 9

Na mjesečnom nivou, dio ATC-a za koji je odgovoran, FC Prenos će alocirati primjenom metode eksplicitne aukcije. FC Prenos može rezervisati dio mjesečnog prenosnog kapaciteta za dnevnu alokaciju, o čemu će učesnici biti blagovremeno obaviješteni.

Član 10

U slučaju povećanog interesovanja za preostali dio ATC-a za koji je odgovoran, FC Prenos će organizovati dnevne eksplicitne aukcije.

Član 11

Neiskorišteni prenosni kapacitet može biti dodijeljen na unutar-dnevnom nivou po principu *“first come – first served”* uz obostranu saglasnost nadležnih operatora prenosnog sistema.

6. UČESNICI U ALOKACIONOJ PROCEDURI

Član 12

Pravo učešća na aukciji za dodjelu prenosnih kapaciteta imaju subjekti koji su kod FC Prenos registrovani kao korisnici sa pravom učešća u alokacionoj proceduri¹.

Član 13

¹ Registrovani korisnik – korisnik koji posjeduje Potvrdu o registraciji za učešće u alokacionoj proceduri izdatu od FC Prenos

Učesnici koji po prvi put učestvuju na alokacionoj aukciji, moraju podnijeti Prijavu za registraciju za učešće u alokacionoj proceduri², zajedno sa Izjavom o prihvatanju obaveza i uslova definisanih Privremenim pravilima, najkasnije 5 dana prije isteka roka za najavljuvanje učešća na alokacionoj aukciji. Podnosilac je dužan da provjeri prijem podnesenih dokumenata kod FC Prenos.

Po prijemu prijave, FC Prenos je dužna da u roku od 3 dana razmotri zahtjev, te da u slučaju pozitivnog rješavanja istog, izvrši registraciju podnosioca o čemu mu izdaje odgovarajuću Potvrdu o registraciji.

Član 14

FC Prenos može uskratiti pravo učešća na aukciji registrovanom korisniku koji ne ispunji obaveze preuzete Izjavom o prihvatanju obaveza i uslova definisanih Privremenim pravilima, kao i zasebnim Ugovorima o pristupu mreži.

Član 15

Poštujući ciljeve Operativnog kodeksa - Pristup prenosnoj mreži (član 2), FC Prenos kategoriše učesnike u alokacionoj proceduri, na sledeći način:

- **Snabdjevač** - korisnik prenosne mreže koji učestvuje u podmirivanju potrošnje u elektroenergetskom sistemu Crne Gore;
- **Tranziter** - korisnik prenosne mreže koji tranzitira električnu energiju kroz Kontrolnu oblast Crna Gora.

Član 16

Da bi bio tretiran kao Snabdjevač, učesnik u alokacionoj proceduri mora posjedovati odgovarajuću Licencu za snabdijevanje električnom energijom u Crnoj Gori, izdatu od strane Regulatorne agencije za energetiku.

Učesnik u alokacionoj proceduri, koji ne posjeduje Licencu iz prethodnog stava, može biti tretiran kao snabdjevač u slučaju čvrsto ugovorene isporuke električne energije nosiocu licence za snabdijevanje, i to za količine koje obuhvata ugovor o transakciji.

Strane obuhvaćene ugovorom iz prethodnog stava blagovremeno će dostaviti FC Prenos potrebne potvrde o postojanju istog.

7. PREDMET ALOKACIONE AUKCIJE

Član 17

² *Prijava za registraciju za učešće u alokacionoj proceduri i prateća Izjava o prihvatanju obaveza i uslova definisanih Pravilima dostupni su na internet stranicama FC Prenos (www.tso-epcg.com)*

Alokaciona aukcija prekograničnih prenosnih kapaciteta odnosi se na pravo prekograničnog prenosa električne energije koje definišu sledeći parametri:

- interkonektivna veza (ME-RS, ME-BA ili ME-AL)
- smjer (uvoz ili izvoz)
- vremenski interval (od 1.1. u 00:00 do 31.12 u 24:00 za godinu koja je predmet godišnje aukcije, od prvog dana u mjesecu koji je predmet aukcije u 00:00 do poslednjeg dana istog mjeseca u 24:00, kod mjesečne aukcije ili od 00:00 do 24:00 dana koji je predmet dnevne aukcije)
- uniformni dnevni dijagram snage transakcije u satnoj rezoluciji

8. PROCEDURA ALOKACIONE AUKCIJE

Član 18

FC Prenos redovno objavljuje vrijednosti raspoloživih prenosnih kapaciteta na interkonektivnim vezama sa susjednim sistemima.

Godišnji raspoloživi kapacitet (ATC) objavljuje se najkasnije do 15. decembra godine koja prethodi godini na koju se aukcija odnosi.

Mjesečni raspoloživi kapacitet (ATC) objavljuje se najkasnije do 15-og u mjesecu koji prethodi mjesecu na koji se aukcija odnosi.

Dnevni raspoloživi kapacitet (ATC) objavljuje se najkasnije do 08³⁰ sati radnog dana koji prethodi danu na koji se aukcija odnosi.

Informacije o raspoloživim kapacitetima se mogu naći na internet stranici http://www.tso-epcg.com/prenosni_kapaciteti.php ili dobiti putem telefona +382 81 407 690.

Član 19

Učesnici u alokacionoj aukciji najavljuju svoje učešće najkasnije do 15:00 dana koji prethodi danu održavanja godišnje i mjesečne aukcije ili najkasnije do 9:00 dana koji prethodi predmetnom danu dnevne aukcije.

Član 20

Učesnici u alokacionoj aukciji daju ponude za preuzimanje dijela raspoloživih prenosnih kapaciteta u vremenskom intervalu koji FC Prenos objavljuje na internet stranicama, a najkasnije do dvadesetpetog dana mjeseca koji prethodi predmetnom mjesecu aukcije, odnosno do 09:30h dana koji prethodi predmetnom danu dnevne aukcije.

Format ponude propisuje FC Prenos, a sadrži:

- podatke o učesniku
- interkonektivnu vezu i smjer transakcije

- uniformni dnevni dijagram snage transakcije u satnoj rezoluciji
- cijenu u slučaju zagušenja
- kategoriju učesnika (transakcije)
- vrijeme podnošenja ponude

Učesnik je dužan da provjeri prispjete ponude kod FC Prenos i sa njim usaglasi vrijeme podnošenja ponude.

Član 21

Ponuda važi do pisanog povlačenja iste ili do završetka alokacione aukcije. U slučaju povlačenja ponude Učesnik je dužan da traži potvrdu istog od FC Prenos.

Član 22

Skup prispjelih ponuda čini listu ponuda. Po isteku vremena za podnošenje ponuda pristupa se sortiranju liste ponuda.

Pri sortiranju liste ponuda primjenjivaće se "kategorija / cijena / vrijeme" kriterijum. To znači da će se u prvom stepenu sortiranja prioritet dati ponudi Snadbjevača u odnosu na ponudu Tranzitera, u drugom stepenu prioritet ima ponuda sa većom cijenom u slučaju zagušenja, a u trećem stepenu prioritet ima ponuda sa ranijim vremenom podnošenja.

Član 23

Raspoloživi prenosni kapacitet alokira se shodno redosljedu na sortiranoj listi ponuda. Učesnicima koji se nalaze na listi ponuda dodjeljuje se traženi prenosni kapacitet sve dok se ne iskoristi ukupan prenosni kapacitet koji je predmet aukcije ili dok se ne podmire zahtjevi svih učesnika sa liste ponuda.

Član 24

U skladu sa Operativnim kodeksom - Pristup prenosnoj mreži, FC Prenos i učesnici aukcije kojima je dodijeljen kapacitet potpisuju Ugovor o pristupu prenosnoj mreži za svaki odobreni prenos električne energije.

9. CIJENA ALOCIRANOG KAPACITETA

Član 25

Ukoliko na interkonektivnoj vezi čiji je raspoloživi kapacitet predmet aukcije nije bilo zagušenja, cijena alociranog kapaciteta je 0 EUR/MWh.

Član 26

Ukoliko se na interkonektivnoj vezi čiji je raspoloživi kapacitet predmet aukcije javilo zagušenje, Učesnik alokacione aukcije dužan je za alocirani kapacitet platiti naknadu za pruženu uslugu upravljanja

zagušenjima. Cijena alociranog kapaciteta jednaka je cijeni u slučaju zagušenja iz ponude koju je dao Učesnik alokacione aukcije i ne može biti niža od 0.50 EUR/MWh.

Član 27

Sredstva prikupljena po osnovu naplate za usluge upravljanja zagušenjima biće usmjerena na investiciona ulaganja koja će otklanjati uzroke zagušenja i omogućavati kvalitetnije zadovoljenje potreba za pristupom prenosnoj mreži svim kvalifikovanim učesnicima.

10. KORIŠTENJE KAPACITETA

Član 28

U skladu sa ciljem Operativnog kodeksa - Pristup prenosnoj mreži (član 2), vezano za optimizaciju iskorištenosti raspoloživih prenosnih kapaciteta, FC Prenos obavezuje korisnike kapaciteta da, po izvršenoj alokaciji, prijave eventualna odstupanja dijagrama snage transakcije od dijagrama snage alociranog kapaciteta.

Na ovaj način utvrđuje se korigovani alocirani kapacitet svakog od učesnika.

Član 29

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da prijavi neiskorišteni mjesečni kapacitet dobijen na godišnjoj aukciji najkasnije do 10-og u mjesecu koji prethodi predmetnom mjesecu aukcije.

Član 30

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da prijavi neiskorišteni mjesečni kapacitet dobijen na mjesečnoj aukciji najkasnije 3 dana prije početka predmetnog mjeseca.

Član 31

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da prijavi neiskorištene dnevne kapacitete dobijene na mjesečnoj aukciji.

Korisnik prava prekograničnog prenosa može koristiti ovu mogućnost jednom nedjeljno, a krajnji rok za prijavljivanje je dva radna dana unaprijed do 12:00.

Prijavljeni neiskorišćeni kapaciteti biće ponudjeni na dnevnim aukcijama.

Član 32

Korisnik prava prekograničnog prenosa dužan je da plati ukupnu cijenu alociranog kapaciteta bez obzira na stepen iskorišćenosti istog.

Član 33

Korisniku prava prekograničnog prenosa iz kategorije Snadbjevač naplaćivaće se penali u slučaju

da stepen iskorištenja korigovanog alociranog kapaciteta ne pređe 90%.

Za svaki neiskorišćeni MWh korigovanog alociranog kapaciteta Snabdjevač će platiti nadoknadu koja odgovara najvećoj od marginalnih cijena zagušenja na odgovarajućoj granici, postignutoj na godišnjoj, mjesečnoj ili dnevnoj aukciji za odgovarajući period i ne manju od 1 EUR/MWh, ako Ugovorom o pristupu prenosnoj mreži nije drugačije definisano.

Član 34

Korisnik prava prekograničnog prenosa iz kategorije Snabdjevač koji za isti period prijavljuje uvoz i izvoz ne može se pozivati na prava kategorije Snabdjevač za zajednički dio dijagrama snage ovih transakcija, odnosno ne može se pozivati na prava snabdjevača prilikom obezbjeđivanja prenosnog kapaciteta za potrebe tranzitiranja.

Član 35

Pravo korištenja prekograničnog prenosnog kapaciteta je tipa "iskorist ili izgubi". To znači da nakon prijavljivanja konačnog voznog reda, korisnik gubi pravo korištenja njime nepotvrđenog dijela prekograničnog prenosnog kapaciteta.

Član 36

Stečeno pravo prekograničnog prenosa električne energije učesnici ne mogu direktno međusobno prenositi.

11. OBRAČUN I PLAĆANJA

Član 37

Po isteku mjeseca za koji se obavljaju alokacije, FC Prenos će dostaviti korisniku prenosnog kapaciteta odgovarajuću fakturu, zasnovanu na ponudjenoj cijeni u slučaju zagušenja i uvećanu za vrijednost odgovarajućih poreza.

Korisnik prenosnog kapaciteta dužan je da se pridržava Ugovora o pristupu mreži koji se odnosi na alokacioni period iz fakture.

FC Prenos ima pravo da zabrani dalje učešće u alokacionim aukcijama korisniku prenosnog kapaciteta koji na vrijeme ne izmiri sve svoje finansijske obaveze.

U Podgorici, 04.12.2007.

12. NEPREDVIĐENE OKOLNOSTI

Član 38

Nepredviđene okolnosti odnose se na nemogućnost normalnog sprovođenja alokacione aukcije, kao i na iznenadne poremećaje u elektroenergetskom sistemu.

Član 39

U slučaju nepredviđenih okolnosti koje se odnose na nemogućnost normalnog sprovođenja alokacione aukcije FC Prenos zadržava pravo da promijeni termin aukcije uz blagovremeno obavještanje prijavljenih učesnika.

Član 40

U slučaju nepredviđenih poremećaja u elektroenergetskom sistemu, FC Prenos zadržava pravo da smanji ili prekine one odobrene prenose električne energije koji izazivaju zagušenja u prenosnoj mreži. Ukidanje dodijeljenog prava prenosa vršiće se na osnovu sortirane liste ponuda dobijene na aukciji, počev od ponude sa najmanjim težinskim faktorom.

Član 41

Dio cijene alociranog kapaciteta koji proizilazi iz kapaciteta koji korisnik nije mogao iskoristiti usljed aktivnosti FC Prenos preduzetih u skladu sa predhodnim članom se ne naplaćuje korisniku.

Član 42

FC Prenos ne snosi odgovornost za štete nastale usljed smanjenja ili prekida odobrenog prenosa električne energije sprovedenih zbog nepredviđenih okolnosti.

13. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 43

Regulatorna Agencija za energetiku nadležna je za nadgledanje procesa određivanja prekograničnog kapaciteta i njegove alokacije.

Član 44

Ova Pravila stupaju na snagu danom njihovog objavljivanja i važe za period od 1. januara 2008. do 31. decembra 2008. god.

Direktor FC Prenos,

Zoran Djukanović, dipl.e.ing.